

Hoe de beveiliging op tilt sloeg

Eén in het Arabisch bellende bezoeker blijkt de aanleiding te zijn geweest voor de sluiting van Wijnhaven en daarop volgende, steeds strengere controles. Niet verdacht, oordeelde de politie. ‘Kontverhaal’, vond de beveiliging, die een aanslag vreesde. ‘Er broeit iets’

2

16

Stemmenteller ‘Bij één biljet was alles ingevuld’

10

‘Push the enemy!’ Hoe de vrouwen zich invochten

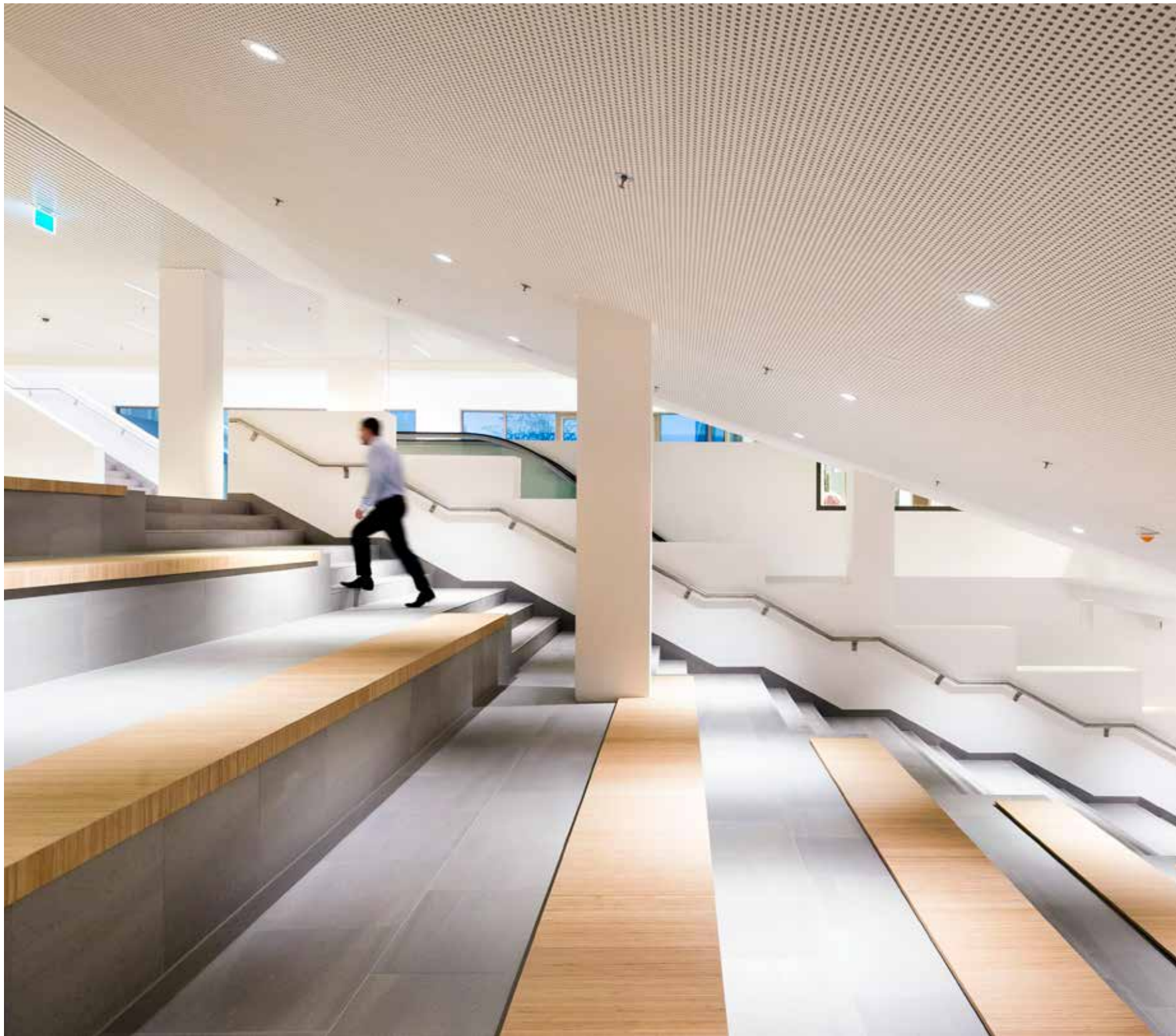
Erfelijk extremisme Geven IS-strijders of leden van de Ku Klux Klan hun gedachtegoed door aan de volgende generatie? Dat verschilt, concludeert Layla van Wieringen die zowel Syriëgangers als rechts-extremisten interviewde. ‘Je neemt een risico door kinderen te stigmatiseren als tikkende tijdbommen’

Niets verdachts, zegt politie. ‘Kontverhaal’, vindt beveiliging

Waarom werd het Wijnhavengebouw twee jaar geleden gesloten en is sindsdien de universitaire beveiliging tot op heden flink opgeschroefd? Uit nieuwe stukken blijkt dat politie en universiteit totaal anders denken over dreigingen.

DOOR MARK REID
FOTO TACO VAN DER EB

Was het een verdwaalde man of een terrorist? De aanwezigheid van een Arabisch sprekende man blijkt de aanleiding te zijn geweest om het Wijnhavengebouw te sluiten van 13 tot en met 15 oktober 2023, dat staat in stukken die de universiteit heeft vrijgegeven na een woo-verzoek van een student. Eerder wilde de universiteit alleen zeggen dat de sluiting noodzakelijk was vanwege een 'verhoogd veiligheidsrisico'. Nu blijkt uit de woo-documenten dat de aanwezigheid van de man, die op de middag van 12 oktober korte tijd door het faculteitsgebouw liep, voor grote beroering heeft gezorgd bij de beveiliging en de afdeling veiligheidszaken van de universiteit. Beveiligers volgen de man en fotograferen hem terwijl hij korte tijd videobellend in het Wijnhavengebouw rondwandelt, voordat hij daarna naar het IND-kantoor aan de Turfmarkt loopt en daar een bekende ontmoet. De afdeling veiligheidszaken neemt de aanwezigheid van de onbekende man zeer hoog op. Zo hoog zelfs dat ze naast de politie ook de AIVD en de MIVD contacteert over het voorval. Over de reactie van de twee inlichtingendiensten staat niks in de stukken, waarvan sommige passages zijn zwartgelakt. Maar als de politie een onderzoek uitvoert, luidt de conclusie dat de bewuste man aantoonbaar op weg was naar een afspraak bij het IND-kantoor aan de Turfmarkt. Hij was het Wijnhavengebouw binnengelopen omdat hij dacht dat het een winkelcentrum was terwijl hij tegelijkertijd toevallig aan het belen was. De politie geeft aan dat het voorval wat haar betreft daarmee is afgesloten. Daar denkt een (geanonimiseerde) medewerker van de universiteit duidelijk anders over. In een Signalbericht is te lezen dat de persoon de verklaring van de politie 'een kontverhaal' vindt. Hij besluit nogmaals de AIVD en MIVD in te lichten. 'Ik denk dat ze deze heren al *geflagd* hebben... zo naïef kunnen de diensten niet zijn', zo schrijft hij. 'Ik ben er niet gerust op, maar het is nu wel in de handen van professionals.' Verdere onderbouwing waarom de conclusie van de politie niet klopt, en hoe de inlichtingendiensten antwoorden, komt in de (zichtbare fragmenten van de) woo-stukken niet aan bod. Op 19 oktober is er opnieuw onrust. De beveiliging ziet weer iemand in het pand lopen die als verdacht wordt gekwalificeerd. Beveiligingsbeelden van de man worden rondgemaild. 'Intern deel ik de beelden van deze incidenten met enkele experts binnen de veiligheids-opleidingen en inlichtingen-experts', staat in een mail van een medewerker. 'Ook laat ik de beelden *profielen* door gecertificeerde *profilers*. Wat zien we? Is dit alleen vreemd of ook verdacht? Is het alleen afwijkend, of ook dreigend?'

Naar aanleiding van die beelden wordt er onderling druk gespeculeerd. De afdeling veiligheidszaken vermoedt dat de mannen verkeners zijn voor een terroristische aanslag. 'Tot het moment dat een politieonderzoek uitwijst dat mijn mensen en ik ons vergissen, betrachten wij de alertheid dat er een grote (statelijke?) actor is die stelselmatig verkenningen laat uitvoeren. Ik acht het voorstelbaar dat er wordt verkend voor aanslagen omdat als je dat goed wilt doen, je goede *intel* nodig hebt, verzameld over langere tijd.' Die veronderstelling komt meermaals terug in de documenten. 'Mijn zorg is dat er wordt verkend voor het plegen van aanslagen', 'Er broeit iets', en 'Dit is onderdeel van iets groters', staat er in verschillende mails en berichten, zonder dat daarvoor feiten, bewijzen of een specifiek oordeel van inlichtingendiensten worden gegeven. Een medewerker waarschuwt de politie in een Signalbericht voor 'azc-dekmantels', mogelijk doelend op terroristen die zich schuil zouden houden in asielzoekerscentra.

In tegenstelling tot de eerste bezoeker, wordt de identiteit van de tweede persoon niet achterhaald. Voor de medewerker van veiligheidszaken is dit dé reden om de beveiliging op te schroeven. 'Nu de tweede casus niet heeft geleid tot een herkenning (...) gaan wij onze maatregelen verder aanscherpen. Vanaf vandaag kun je de campus alleen nog in met een pasje en/of een goed verhaal. Dat doen we in al de panden in Den Haag en ook enkele panden in Leiden.' Dat is de start van opgeschroefde veiligheidsmaatregelen die nog steeds voortduren – van lu-card- en tassencontroles tot beveiligers in burger die studenten fotograferen – en die herhaaldelijk leiden tot protest van studenten en medewerkers. Ondanks deze protesten houden de maatregelen aan, zo zal het nieuwe Spuigebouw uitgerust worden met toegangspoortjes. 'Voor ons is het een enorme stap die we met pijn in het hart nemen', schrijft de verantwoordelijke over het besluit. 'Een universiteit hoort open te zijn, maar de omstandigheden dwingen ons om daaraan beperkingen aan te brengen.'

‘Ik acht het voorstelbaar dat er wordt verkend voor aanslagen’

Wederhoor: ‘Veiligheid gaat boven alles’

Mare vroeg het universiteitsbestuur of de Arabisch sprekende man daadwerkelijk de aanleiding was voor de sluiting van het Wijnhaven in oktober 2023. Dat beaamt woordvoerder Caroline van Overbeeke: 'De aanleiding voor de tijdelijke sluiting was destijds een verdachte situatie op deze locatie: er was een persoon binnengelopen die zich – volgens de informatie die ons op dat moment bekend was – verdacht gedroeg. Volgens de informatie die op 12 oktober werd gedeeld met ons crisisteam was dit, mede na overleg met de politie, reden om het pand uit voorzorg te sluiten.' Eerder verklaarde de politie na vragen van Mare echter dat het Wijnhavengebouw was gesloten na 'een eigen afweging' van de universiteit. Over in hoeverre ongefundeerde aannames dat er 'iets groters' aan de hand is het universitaire beveiligingsbeleid sinds oktober 2023 hebben bepaald zegt de universiteit dat 'rond diverse gebouwen van de universiteit er zowel voor die tijd als ook na die tijd meerdere signalen geweest zijn die aandacht vroegen. Mede op basis hiervan is onder andere besloten tot lu-card-controles. De veiligheid van medewerkers, studenten en bezoekers gaat boven alles.' Of de beveiliging kan worden afgeschaald is nog niet duidelijk. 'Er wordt een nieuwe risicoanalyse gemaakt van de veiligheidssituatie in Wijnhaven. Leerpunten uit evaluaties verwerken we in ons Veiligheidskader.' Mare vroeg of de reactie op de veronderstelde dreiging ook geëvalueerd is, en of hierin ook is gekeken naar mogelijke racistische vooringenomenheid van beveiligers en de afdeling veiligheidszaken die bij een Arabisch sprekende man terroristische complotten vermoeden. Daarop zegt Van Overbeeke: 'Vanzelfsprekend evalueren we ons veiligheidsbeleid (en deze casus) – de informatie op basis waarvan we besluiten nemen, wordt door ons steeds zorgvuldig gewogen en geanalyseerd. Omwille van die veiligheid kunnen we op details hiervan evenwel niet nader ingaan.' De universiteit wil ook niet ingaan op de kwalificatie 'kontverhaal' of de betekenis van zogenaamde 'azc-dekmantels'. 'Dat scharen we onder een privé-opvatting van de betreffende persoon.' De woo-stukken zijn openbaar gemaakt na een beroep op een eerder besluit. Op de site schrijft de universiteit dat 'eerder niet alle betrokken documenten waren overhandigd' nadat 'een ex-medewerker destijds niet alle betrokken documenten had aangeleverd'.

Beveiliging tipte politie ook over acties buiten de universiteit

In de vrijgegeven documenten blijkt dat (een of meerdere) medewerkers van de universiteit erg actief zijn met het doorspelen van informatie naar de politie, ook als dit weinig te maken lijkt te hebben met de universiteit. Zo deelt een geanonimiseerde medewerker een oproep van actiegroep Justice Now over een demonstratie bij het defensiebedrijf Thales in Delft. Ook worden er veelvuldig berichten verzonden aan de politie over demonstraties bij het Tweede Kamergebouw of station Den Haag Centraal, door verschillende, vaak pro-Palestijnse groepen, die niet of nauwelijks met de universiteit te maken hebben. Uit de stukken wordt niet duidelijk waarom veiligheidsmensen van de Universiteit Leiden hierbij betrokken zouden moeten zijn. Hierover zegt de woordvoerder: 'In de betreffende periode kwam het vaker voor dat informatie door de afdeling Veiligheidszaken van andere Nederlandse universiteiten en de politie gedeeld werd. Dit om mogelijke landelijke trends te analyseren en de mogelijke impact hiervan op universiteiten in te kunnen schatten.'

Willen onvrije regimes je onderzoek betalen? Dan. Doe. Je. Het. Niet.

Ik werp de valse bescheidenheid voor de gele-
genheid maar eens ver van me en introduceer
in deze column een wetmatigheid die ik 'De
wet van Breuker' heb genoemd.
'De wet van Breuker' luidt: 'Het publiekelijk
doen van sociaal controversiële maar
wetenschappelijke gefundeerde uitspraken
is omgekeerd evenredig aan het beschikbaar
blijven van externe fondsen.'
Dit is ook nog eens een stokpaardje van me –
de poedelprijs eigenlijk, nadat ik ruim tien jaar
geleden door schade en schande ontdekte dat
je grootste goed als wetenschapper je onaf-
hankelijkheid is en niet noodzakelijkerwijs de
mogelijkheid om ruim gefinancierd onderzoek
te kunnen blijven doen.
Zeker collega's aan de andere kant van het
spoor hebben nog wel eens de neiging om het
laten doorgaan van hun eigen onderzoek een
zaak van leven of dood te vinden. 'Maar dan
kan ik geen onderzoek meer doen!' klinkt er
verontwaardigd als de ongenadige spotlichten
van mensenrechten en integriteit onverhoopt
een dubieuze fondsverstrekker verlichten.
Het ego van de gemiddelde geestesweten-
schapper wordt dan toch wat kleiner gehouden
door de achterstelling van hun soort onder-
zoek; gefinancierd onderzoek kunnen doen is
voor ons zeldzamer dan het niet kunnen doen.
Enfin, de frustratie en de boosheid die met
deze inzichten gepaard gingen heb ik in

**‘Financiering door
zulke staten is
een vertraagde
vorm van je
eigen democratie
uithollen’**

gestelde vorm in 'De wet van Breuker' gegoten,
die ik sindsdien te pas en te onpas en niet
geheel gespeend van Schadenfreude collega's,
bestuurders en met name beleidsmakers op
het ministerie van ocw onder de neus schuif.
Er is namelijk iets verschrikkelijk mis met de
manier waarop de universiteit wordt gefinan-
cierd. Een van de symptomen hiervan is de
kwetsbaarheid die ontstaat als de academie
fondsen aanneemt van onvrije staten met
andere ideeën over mensenrechten. Dat heeft
niet alleen impact op door zulke regimes gefi-
nancierd onderzoek. Er kan zo maar onvrede
ontstaan over onafhankelijk onderzoek ergens
anders aan de universiteit dat deze staat
onwettig is en dat kan deze staat doen
nopen andere vormen van financiering of
samenwerking stop te zetten als de universiteit
niet iets tegen dat vervelende onderzoek doet.
Dit klinkt allemaal hartstikke abstract en
hier in Leiden doen we het heus anders, maar
helaas, ook Leiden is deel van de grotemen-
senwereld waar dingen niet noodzakelijkerwijs
anders gaan. Jaren van onderzoek naar dwan-
garbeid, moderne slavernij en naar de hiermee
besmette bevoorradingsketens van echt heel
normale bedrijven hebben me dat wel geleerd.
Eén zo'n onderzoek deden we samen met Laura

Murphy, gespecialiseerd in mensenrechten en
bevoorradingsketens (al een explosieve combi-
natie) en dan met name bij de Oeigoeren in
de Volksrepubliek China – explosief is hier het
woord niet meer voor. Afgelopen week haalde
Laura *The Guardian*: Sheffield Hallam University
had haar onderzoek naar Oeigoerse mensen-
rechten, China en bevoorradingsketens laten
stilleggen omdat de druk vanuit China hierover
als te stevig om te weerstaan werd ervaren.
Allerlei kansen voor de universiteit om geld te
verdienen in en aan China werden geblokkeerd
vanwege de aanhoudende stroom van goed
onderzochte en beredeneerde rapporten over
hoe de rest van de wereld indirect en soms ook
direct doodleuk meedoet aan de voorsnog
culturele maar zeker niet bloedeloze genocide
op de Oeigoeren.
De ophef die hierna ontstond en Laura's in de
hand nemen van een goede advocaat hebben
geleid tot het terugdraaien van deze beslissing,
maar er is in de maanden dat het onderzoek
stillaag veel schade toegebracht. En dit incident
staat niet op zichzelf.
Ja, dit gaat over China, maar niet alleen over
China. Dit gaat over *de in de grond onmogelijke
relatie* tussen universiteiten in democratische
samenlevingen en onvrije staten. Daar zitten
duidelijke grenzen aan – en geld ontvangen
van een onvrije staat als wetenschapper in een
vrij land is een vertraagde vorm van je eigen
democratie uithollen.
Nietzsche had empirisch bewijsbaar gelijk
toen hij zei dat als je in de afgrond staat, de
afgrond naar je terugstaart. De mensenrechten
van anderen verkwanselen voor je eigen gewin
eindigt altijd in een reductie van je eigen
mensenrechten. Dus kun je je onderzoek
zonder dat geld niet doen? Dan doe je het niet.
Dan. Doe. Je. Het. Niet. (Het ego van diegenen
die hun eigen onderzoek belangrijker vinden
dan wetenschappelijke onafhankelijkheid
is nog wel een paar keer groter dan dat van
iemand die een wet naar zichzelf noemt
overigens).
En als het noodzakelijk onderzoek is? Dat soort
onderzoek wordt in de geesteswetenschappen
al een tijd niet meer gedaan – en de samen-
leving toont er onderhand de sporen van. Maar
hoe noodzakelijk het ook is, je onafhankelijk-
heid als wetenschapper offer je er nooit voor
op. De samenleving en/of de overheid moeten
noodzakelijk onderzoek financieren en gebeurt
dat niet, tja, dan is zo'n samenleving op
verschillende vlakken waarschijnlijk disfunc-
tioneel en zijn we überhaupt al de sjaak. Daar
gaat jouw onderzoek niets aan veranderen.

Remco Breuker is hoogleraar Koreastudies

‘Ga eens echt aan de slag met klimaatbeleid’

Universiteiten moeten eindelijk serieus werk maken van hun klimaatambities, betoogt De Jonge Akademie. ‘Het moet niet bij een papieren oefening blijven.’

DOOR MARK REID
FOTO TACO VAN DER EB

In het deze week verschenen rapport *Dertien Tinten Groen* en een bijbehorend manifest roept het door de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) opgerichte platform voor jonge onderzoekers universiteiten en universitair medisch centra op ambitieuzer te zijn met hun klimaatdoelstellingen. Hoewel vrijwel alle universiteiten 2050 als streefdatum aanhouden om klimaatneutraal te zijn, vindt De Jonge Akademie dat er ook al tussentijdse doelen moeten komen om te zorgen dat de juiste koers wordt aangehouden.

Ook moet er meer continuïteit komen in het klimaatbeleid. Waar initiatieven nu vaak liggen bij studentenorganisaties met wisselende bezettingen, zoals het Green Office, zou er met de aanstelling van senior medewerkers meer stabiliteit zijn en meer nadruk komen om duurzaamheid door te voeren aan universiteiten. In het algemeen zijn er genoeg ambities bij de universiteiten, maar in hoeverre er ook iets wordt bereikt is vaak onduidelijk. Dat zien ook universitair docenten Anne Urai en Julie Hall, beiden lid van de Young Academy Leiden. ‘We weten het niet zo goed, omdat ambities niet gekoppeld worden aan concrete verslaggeving’, vertelt Urai, die ook meeschreef aan het rapport. ‘Voor veel universiteiten is het niet zo duidelijk hoe ze ervoor staan.’

Als er kritiek is, is dat vooral voor de onoverzichtelijkheid en isolatie tussen de verschillende universiteiten. Elke instelling gebruikt andere definities, heeft andere referentiejaren en streefgetallen, en ook de rapporten met hun klimaatdoelstellingen lopen sterk uiteen: van vijf tot meer dan tweehonderd kantjes. Niet alleen is het zo lastig vergelijken, maar het zorgt er ook voor dat goede ideeën niet snel verspreiden. Op het eerste gezicht lijkt de Erasmus Universiteit Rotterdam goed uit de bus te komen, met een doelstelling om in 2024 al klimaatneutraal te zijn. Maar daar schuilt een addertje onder het gras. De EUR bereikt

dat doel namelijk alleen door compensatie van bestaande uitstoot, niet door de eigen uitstoot omlaag te brengen.

Niet ideaal, zegt Hall. ‘Bij compensatie hoef je de uitstoot niet omlaag te brengen. De uitstoot kan zelfs nog stijgen, als je dan meer geld uitgeeft aan compensatie. Dat is eigenlijk niet hoe we het willen zien, ook omdat het heel moeilijk te verifiëren is hoe goed die compensatie nou echt werkt.’

Van alle universiteiten heeft alleen Twente zich als doel gesteld in 2050 reductie tot nul terug te brengen, de rest streeft naar een netto-nuluitstoot.

Urai en Hall pleiten daarom net als het rapport ook voor meer samenwerking tussen de universiteiten, om kennis uit te wisselen. ‘Wat ons wel met het rapport is opgevallen, is dat dat toch de *best practices* niet perse dan ook worden gedeeld’, vertelt Urai. ‘Dat is natuurlijk deels wel omdat de organisaties best veel van elkaar verschillen. Het maakt bijvoorbeeld nogal wat uit of je in nieuwbouw zit of in een historisch centrum. Maar er zijn toch ook wel veel dingen die meer gecoördineerd kunnen worden.’

Een van die dingen die in het rapport genoemd worden is de Universiteit Twente die een compleet dashboard heeft om per uur te zien hoeveel energie er wordt verbruikt en opgewekt. Ook wist Twente een

groot gebouw uit de jaren ’60 compleet te verduurzamen en aan te sluiten op een van de grootste warmte/koudeopslagsystemen van Europa. Een probleem waar meer universiteiten met slecht geïsoleerde oude gebouwen mee te maken hebben.

Wat de opstellers van het rapport betreft moeten universiteiten nu echt aan de slag Urai: ‘Het is niet alleen maar dat de universiteit nu leuk ons manifest ondertekent, maar er zitten natuurlijk wel consequenties aan. We willen ook dat er mensen met een budget en mandaat worden aangesteld. Het moet niet alleen een papieren oefening blijven.’

Leden van Young Academy Leiden bieden het rapport binnenkort aan aan het Leidse college van bestuur.

Protest tijdens de dies van de universiteit, 2023

Waarom zijn alle documenten opeens ‘Classified as Internal’?

Studenten en medewerkers van de Universiteit Leiden zullen het al wel hebben gemerkt: Microsoft-documenten en mails krijgen sinds kort het label ‘Classified as Internal | Intern’. ‘Het is een bewustwordingsinstrument.’

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Sinds medio oktober maakt de universiteit gebruik van zogenoemde vertrouwelijkheidslabels op computerbestanden. Het idee is dat medewerkers daarmee beter in staat zijn om gevoelige data te beschermen en datalekken te voorkomen. Er zijn vier labels: openbaar, intern, vertrouwelijk en geheim.

Microsoft 365-bestanden die geen gevoelige informatie bevatten, krijgen voortaan automatisch het label ‘intern’. Voorheen was dat nog ‘openbaar’, maar volgens universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeke was dat niet meer verstandig. ‘Een standaard label “openbaar” is ondanks de wvoo (Wet Openbaarheid Overheid, *red.*) niet meer gewenst, omdat veel documenten persoonsgegevens of andere vertrouwelijke informatie bevatten die voor de wvoo nog gelakt moeten worden.’

Ook mails die medewerkers aan collega’s sturen zijn nu geclassificeerd als ‘intern’. Zo ook een mailtje van collega A aan collega B met de vraag om beneden in de aula een kopje koffie te gaan drinken. Voor wie dat label overdreven vindt: ‘De gebruiker kan dit eenvoudig handmatig aanpassen naar “openbaar”, aldus Van Overbeke. Documenten met gevoelige inhoud, zoals adresgegevens, bankgegevens, wachtwoorden en IP-adressen, krijgen nu automatisch het label ‘vertrouwelijk’ en worden automatisch versleuteld. Dat gebeurt op basis van woordherkenning en patroonherkenning: bijvoorbeeld als in het document de samenstelling “BSN” voorkomt, of een serie cijfers een bankrekeningnummer lijkt aan te duiden. ‘Vergelijk het met een spam-filter op de mail of autocorrectie’, aldus Van Overbeke.

Vooralsnog wordt daarbij geen AI gebruikt, omdat het systeem niet zelflerend is. ‘Alleen de patronen die wij opgeven worden onderzocht, het systeem bedenkt zelf geen nieuwe patronen.’

Het label ‘geheim’ kunnen medewerkers alleen handmatig aanzetten en wordt dus niet automatisch toegepast. Wie documenten op ‘geheim’ zet, laat het document automatisch versleutelen. Ook kan de medewerker zelf extra maatregelen nemen, zoals het instellen van een verlooptdatum of bepalen wie het document wel en niet mag printen en kopiëren.

‘Er is voor deze methode met automatische labels gekozen om de werklust zo laag mogelijk te houden’, licht Van Overbeke toe. Aanleiding is een onafhankelijke controle (audit) die nagaat of de universiteit voldoet aan de gestelde beveiligingseisen en -normen. ‘Wij zijn verplicht gevoelige informatie te beschermen. Vanuit het privacy office is de implementatie getoetst aan de AVG.’

In het verleden is het weleens misgegaan, erkent de universiteit. ‘Het komt vaker voor dat gevoelige informatie terecht komt bij personen waar dit niet gewenst is, gelukkig wel veelal binnen de universiteit’, zegt Van Overbeke. ‘Door het onbedoeld doorsturen van Excelbestanden is in het verleden een aantal datalekken opgetreden en gemeld. En ook via openbare Teams en Sharepoints zijn documenten wel eens bij medewerkers terecht gekomen die daar niet bij hadden moeten kunnen komen.’

Zodoende is het labelen van documenten dus ‘vooral een bewustwordingsinstrument’. Van Overbeke: ‘De kans dat een willekeurig office-bestand wordt gelekt is weliswaar klein, maar de impact kan groot zijn. Vandaar dat hier maatregelen op worden getroffen die het werk niet onmogelijk maken.’

Wel erkent ze dat er ook mogelijke nadelen aan zitten. ‘Gebruikers die nooit gevoelige informatie verwerken of met persoonsgegevens in aanraking komen, worden geconfronteerd met een functionaliteit die ze niet gebruiken.’ Ook kan het voorkomen dat een document een verkeerde automatische classificatie krijgt en de gebruiker die handmatig moet aanpassen.

Een commissie van de universiteitsraad is in juni middels een PowerPoint-presentatie geïnformeerd over de labels. ‘Vanuit de raad waren er geen principiële bezwaren’, aldus raadslid Michel Vermeer die bij de presentatie aanwezig was.

UB: ook geprinte proefschriften zijn toegestaan

Na het afschaffen van de tegemoetkoming voor drukkosten voor proefschriften gaat de universiteitsbibliotheek toestaan dat promovendi in plaats van gedrukte, ook geprinte exemplaren mogen aanleveren.

DOOR MARK REID

Dat werd bekend tijdens de faculteitsraad van de bètafaculteit afgelopen maandag. Raadsleden wilden weten of er maatregelen getroffen zouden worden om promovendi tegemoet te komen, nu de vergoeding van vijfhonderd euro voor drukkosten stopt per 1 januari. ‘Wij horen dat veel promovendi heel boos zijn over het afschaffen van de tegemoetkoming’, zei Angela Careda (phdoc). ‘Er zijn promovendi die in januari of februari hun promotie afronden, en die hadden wel op dat geld gerekend. ‘Ik weet dat het niet vanuit de faculteit komt, maar we zouden graag willen kijken of er iets is wat er op faculteits- of instituutsniveau gedaan kan worden om de klap te verzachten. Ik weet dat we als faculteit niets kunnen doen aan de eisen die de UB stelt aan het aantal exemplaren dat moet worden aangeleverd, maar misschien

kunnen we wel iets doen op instituutsniveau, want die drukkosten moeten mensen nu uit eigen zak betalen. Verschillende instituten hebben nu ook verschillende regelingen. De Sterre wacht geeft wel extra geld, maar het CML niet.’ ‘De manier waarop dit is gegaan en gecommuniceerd verdient niet de schoonheidsprijs’, erkent decaan Jasper Knoester. ‘Dat wil niet zeggen dat het teruggedraaid gaat worden. De UB heeft een forse korting opgelegd gekregen en wil de primaire taken niet in gevaar brengen.’

‘We hebben vorige week met de decanen en de UB besproken wat mogelijk is. Toen is gezegd dat er geen gedrukte exemplaren meer hoeven te worden aangeleverd. Geprinte kopietjes zijn voldoende. Maar als ik zelf zou promoveren zou ik nog steeds wel een mooi boekje willen. ‘In een overleg met de wetenschappelijk directoren vonden we het ook niet elegant hoe we binnen de faculteit met vergoedingen omgaan, dus we gaan dit nog een keer goed voorbereid bespreken’, voegde Knoester nog toe. Dat geprinte exemplaren binnenkort toegestaan zijn bevestigde UB-directeur Kurt De Belder, met één voorwaarde: ‘Mits het geprinte proefschrift in een kft vastzit.’

Rechtenbieb gaat tientallen titels schrappen

Steeds duurdere vaktijdschriften zorgen ervoor dat het collectiebudget van de rechtenbibliotheek niet voldoende meer is. Vanwege de tekorten verdwijnen er honderd titels. ‘Als we zeer pijnlijke beslissingen willen voorkomen moet er geld bij.’

DOOR VINCENT BONGERS

Voor de zomer besprak de faculteitsraad een memo van de rechtenbibliotheek waarin staat dat er dit jaar een tekort van 54.000 euro op de begroting is. In 2026 loopt dat op naar 71.000 euro als de 'huidige abonnementskosten slechts met 3 procent omhoog zouden gaan'. Een meer 'realistische schatting is dat het tekort zal oplopen tot minimaal 120.000 euro in 2026, en tot minimaal 140.000 euro in 2027'. Het bibliotheekbudget van vijf ton is al sinds 2017 niet structureel verhoogd door het faculteitsbestuur. Alleen in 2024 was er een extra bijdrage van 50.000 euro. Van het budget gaat bijna vier ton naar papieren tijdschriften, boeken, e-journals en databases.

Het is niet dat 'we willen of moeten bezuinigen op het bibliotheekbudget', laten faculteitsbestuurslid Gertjan Boshuizen en hoofd onderzoekszaken Martine van Trigt weten. Volgens hen is het budget 'vanwege de licenties van tijdschriften niet meer toereikend'.

Dat is 'een zorgelijke ontwikkeling', zei decaan Suzan Stoter eerder tijdens de faculteitsraad. 'Het budget is ontoereikend om aan onze behoeften te voorzien.'

Vanwege het tekort hebben de zogeheten vakreferenten, de contactpersonen binnen de bibliotheek voor docenten en onderzoekers, dit jaar al 'zeer terughoudend gereageerd op aanschafverzoeken uit de afdelingen en van individuele wetenschappers', blijkt uit de memo van de bibliotheek.

Dit jaar stelde het faculteitsbestuur eenmalig 15.000 euro beschikbaar, zodat de 'vakreferenten niet de rest van het jaar nul op het rekest hoeven te verkopen en medewerkers niet in de problemen komen omdat zelfs boeken nodig voor onderwijs niet meer aangeschaft kunnen worden'. Om 'zeer pijnlijke beslissingen' te voorkomen moet er meer budget bijkomen. 'Naar schatting gaat dit om ongeveer 110.000 euro per 2027.'

Als het bestuur niet ingrijpt, dreigt er een scenario waarin de faculteit een 'aantal bronnen moet opzeggen die door de instituten worden aangemerkt als cruciaal voor onderzoek en onderwijs'.

Het bestuur neemt dan ook maatregelen. 'Als we een uitgebreid aanbod willen houden, en dat willen we, dan moeten we de nodige interventies doen', aldus Stoter. 'In 2026 hebben we daar wat op gevonden.' 'Voor dit jaar hebben we kunnen volstaan met het opzeggen van een aantal abonnementen en licenties waarvan het gebruik relatief gering was', legden Boshuizen en Van Trigt uit. 'Ook beperken we de ruimte om uit het facultaire budget boeken aan te schaffen.'

Uit een lijst van de Universiteitsbibliotheek blijkt dat Rechten meer dan honderd titels schrapt, vooral veel tijdschriften op papier. Overigens zeggen ook de faculteiten Archeologie, Sociale Wetenschappen en Geesteswetenschappen abonnementen op. Verder zet de centrale bibliotheek ook een streep door tientallen titels (zie interview hiernaast).

Dat is echter niet voldoende om op termijn de rechtencollectie op peil te houden. 'We moeten in de toekomst het budget noodgedwongen verhogen om pijnlijkere keuzes te voorkomen', melden Boshuizen en Van Trigt. 'In 2025 zal het faculteitsbestuur het tekort opvangen uit de reserve, in 2026 door de niet bestede reservering van 75.000 euro voor open science in te zetten.'

Maar vanaf 2027 zal het faculteitsbestuur financiële ruimte moeten vrijmaken zodat het bibliotheekbudget kan worden verhoogd. 'Bij het opstellen van de begroting 2027 zal het faculteitsbestuur bepalen waar deze financiële ruimte vandaan moet komen. Of dat wel of niet leidt tot bezuinigingen op andere terreinen zal ook sterk afhangen van de ontwikkelingen aan de batenkant van de facultaire begroting.'

UB moet miljoen bezuinigen: ‘Collectie komt in gevaar’

In 2026 moet de universiteitsbibliotheek een miljoen euro besparen. Titels verdwijnen, vacatures worden niet ingevuld. En er is onenigheid met de Belastingdienst over het btw-tarief voor open access die leidde tot een rechtszaak. ‘We zitten klem.’

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO TACO VAN DER EB

De universiteitsbibliotheek staat onder druk. De universiteit bezuinigt en uitgevers verhogen de prijzen fors waardoor titels moeten worden geschrapt, vertelt bibliothecaris Kurt De Belder, hoofd van de Universitaire Bibliotheken Leiden (UBL). 'De kosten van publicaties stijgen fors. Ik ben landelijk onderhandelaar voor een aantal contracten. Eén van de uitgevers komt met een prijsstijging van 25 procent.'

Waar komt dat door?

'Er zitten meerdere aspecten aan. De prijs stijgt omdat er wereldwijd meer verschijnt. Landen zoals China en India publiceren veel meer dan tien jaar geleden. Een uitgever zegt dan terecht: onze kosten stijgen, dus dat berekenen we door.'

'Daarnaast heeft Nederland de afgelopen twintig jaar heel stevig onderhandeld. We betalen minder dan Duitsland en Groot-Brittannië. Uitgevers vinden dat niet eerlijk. "Julie moeten ook meer gaan betalen", stellen zij. 'Er zijn uitgevers die AI-componenten creëren om het zoeken naar artikelen te verbeteren. Wij vinden die functies vaak niet zo fantastisch. Maar de uitgevers vragen er wel geld voor en je kan niet zeggen: doe maar niet. Het is één pakket.'

'Op de achtergrond speelt nog dat de Tweede Kamer de btw op boeken en tijdschriften wilde verhogen van 9 naar 21 procent. Gelukkig zit dat plan voorlopig in de diepvries. Als dat door zou gaan, praat je echt over een kostenstijging van tien procent voor het totale collectiebudget.'

'Nederland vindt open access enorm belangrijk. Open access en open science is hoe het zou moeten zijn, vindt zowel onze overheid als de Europese Commissie. De Belastingdienst zegt echter tegen universiteiten: "Jongens, open access valt onder het hoge btw-tarief."

'Als een tijdschrift naast artikelen die je alleen met abonnement kan lezen óók open access stukken publiceert, zou dat onder het lage btw-tarief moeten vallen. Volgens de Belastingdienst is het open access maken van artikelen in een tijdschrift met een abonnement echter geen publicatie maar het leveren van een dienst. En voor het leveren daarvan betaal je het hoge btw-tarief. Als je hetzelfde artikel in hetzelfde tijdschrift publiceert maar niet als open access dan is het wel een publicatie en valt het onder het lage btw-tarief. We zijn een rechtszaak begonnen tegen de Belastingdienst om te kijken waarop hun beleid is gebaseerd. De rechtszaak is aangespannen door SURF, de ict-coöperatie van onderwijs en onderzoek, gesteund door UKB (het verband van alle UB's en de nationale bibliotheek KB) en universiteitskoepel UNL. Daar komt binnenkort een uitspraak over.'

'Als je dit allemaal bij elkaar optelt en koppelt aan de bezuinigingen bij de faculteiten en de UB die het college doorvoert, kom je klem te zitten tussen *a rock and a hard place*.'

Wat zijn de gevolgen?

'De bibliotheek bezuinigt in 2026 voor 1 miljoen euro. We bezuinigen op onze dienstverlening, we hebben allerlei vacatures die we niet invullen. Medewerkers die met pensioen gaan worden niet vervangen.'

'Wat betreft de collectie moeten we gaan bepalen welke tijdschriften en databases echt belangrijk zijn. Zijn er dingen die we kunnen schrappen?'

'Dit speelt bij de faculteiten Archeologie, Rechten, Sociale Wetenschappen en Geesteswetenschappen. Hun bibliotheken zijn onderdeel van de UBL. Ik ga over het personeel, de diensten en de materiële uitgaven maar niet over de hoeveelheid geld die naar de collecties gaat. Dat bepalen de faculteiten zelf. 'In overleg met de verschillende onderzoekseenheden binnen de faculteiten bespreken we titels die we mogelijk schrappen. Uiteindelijk is daar de lijst van opgezegde abonnementen uitgekomen die op de site van UBL is gepubliceerd.'

En is dat voldoende?

'Voor nu wel, maar zodra bijvoorbeeld een faculteit nog meer gaat bezuinigen op het collectiebudget, moet er opnieuw worden gekeken naar het schrappen van titels.'

Komt de kern van de bibliotheek in gevaar als dit zo doorgaat?

'Mensen gaan toegang tot materiaal verliezen waarvan ze dachten: deze titel is er gewoon. Een paar jaar geleden hebben we vergelijkend onderzoek gedaan met een aantal universiteiten die een grote geestwetenschappelijke faculteit hebben. In vergelijking met Utrecht, UvA, Groningen en de vu, kwam de Leidse UB als beste uit de bus. Die rijke collectie komt in gevaar en dat is absoluut zorgelijk.'

Het college moet meer geld aan de bibliotheken spenderen?

'Uiteraard is mijn antwoord als bibliothecaris: ja. Tegelijkertijd weet ik dat er overall bezuinigd wordt. We zullen ook kijken wat een nieuw kabinet voor ons gaat betekenen.'

Overdag vader, 's nachts nazi

Geven jihadisten en neonazi's hun gedachtegoed door aan hun kinderen? Layla van Wieringen interviewde zowel Syriëgangers als voormalig rechts-extremisten. 'Deze ouders nemen hun kinderen ook gewoon mee naar de speeltuin of ballenbak.'

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO ANP

Ze zijn hun vader als een superheld gaan zien, of als Nelson Mandela, vertelt 'Nour', een moeder die met haar vier kinderen uit 15-gebied terugkeerde naar Nederland. 'Hij deed daar alleen spannende en leuke dingen met ze: nam ze mee op dagtrips en reed met hen op zijn motor. Hun beeld van hem is geromantiseerd.'

Nour maakt zich grote zorgen: ze vermoedt dat de vader nog steeds jihadistische overtuigingen heeft en hij komt op termijn terug naar Nederland. Omdat haar kinderen hem idealiseren vreest ze dat ze gevoelig zijn voor zijn ideeën. 'We zijn in therapie en de voornaamste redenen daarvoor zijn dat mijn kinderen leren op te komen voor hun eigen ideeën en hun eigen levenskeuzes maken.'

Nour is een voormalig jihadist die Layla van Wieringen in de gevangenis interviewde voor haar onderzoek naar de overdracht van ideologie van rechts-extremistische en jihadistische ouders op hun kinderen. Van Wieringen promoveert bij het Institute of Security and Global Affairs en bezocht onder meer gedetineerde (voormalig) jihadisten in Nederland. Ze nam interviews af op de terrorismeafdelingen van drie verschillende gevangenissen waar de vrouwelijke jihadisten zitten: De Schie, Vught en Zwolle. Ze sprak verder met (meerderjarige) kinderen van rechtsextremisten uit de VS en Canada. 'De interviews met jihadisten gingen vooral om gedetineerden die zijn teruggekeerd uit Syrië en Irak die nu vastzitten voor terrorisme gerelateerde misdaden.' De interviews waren 'spannend', zegt ze. 'De media schetsen een bepaald beeld van de mannen en vrouwen die zijn afgereisd naar 15-grondgebied. Maar uiteindelijk zijn het ook gewoon mensen die heel graag willen vertellen over hun ervaringen. Ik wilde graag weten hoe zij hun kinderen opvoeden en dat is natuurlijk best een gevoelig onderwerp. Meestal zit je in de ruimte waar gedetineerden ook met hun advocaat spreken, in een kamer zonder afliuisterapparatuur en cameratoezicht. Buiten de deur staat dan een bewaker maar dat is meer voor de vorm. Ik heb me op geen enkel moment echt onveilig gevoeld.'

'Ik werd omringd door mensen in witte gewaden. Het was doodeng om kruizen te zien branden'

En ze had een voordeel: haar voornaam bleek een prima ijsbreker te zijn om het gesprek mee te beginnen. 'Layla komt in de Arabische wereld veel voor en is onder jihadistische gedetineerden bekend. Op het moment dat ik me voorstelde, kreeg ik al meteen vragen van: "Oh, maar hoe zit dat dan? Komen je ouders uit een Arabisch land?" Dat is overigens niet zo.'

Het viel Van Wieringen op dat de meeste gedetineerden boos zijn op de Nederlandse overheid. 'Vaak zijn het mensen met ook nog een tweede nationaliteit. Veel van hen hebben te horen gekregen dat hun Nederlandse paspoort is ingetrokken en als ze vrijkomen worden ze uitgezet. Waar ik me zorgen om maak is dat die woede mogelijk een voedingsbodem vormt voor de radicalisering van hun kinderen. Dit is olie op het vuur voor mensen met extremistisch gedachtegoed.'

Uit data uit 2022 blijkt dat bij de ANVD bekende jihadistische ouders gezamenlijk 665 kinderen hebben, en 4,4 procent van hen staan op dat moment bij de dienst bekend als jihadist. 'Maar het kan ook zijn dat in bepaalde gevallen juist de kinderen hun ouders hebben beïnvloed. Dat weten we op basis van deze data niet. Ik kan niet echt spreken in termen van kansen en percentages, maar ik denk dat kinderen uit extremistische gezinnen meer risico lopen om die denkbeelden over te nemen. Het is echter helemaal niet deterministisch. In media en politiek worden de kinderen vaak beschreven als een paard van Troje:

tikkende tijdbommen die zijn gehersenspoeld om aanslagen te gaan plegen in Nederland.'

Die benadering is gevaarlijk. 'Je loopt het risico dat je daarmee een *self-fulfilling prophecy* creëert waarbij kinderen denken: "Oké, jullie zien mij zo? Dan ga ik dat worden!" Door kinderen zo te stigmatiseren ontnem je ze de mogelijkheid om zich op een andere manier te ontwikkelen. Dat is ontzettend zonde. Kinderen zijn veel meer dan hun opvoeding. Ik ken genoeg mensen die een heel andere politieke overtuiging hebben dan hun ouders, of religieus zijn opgevoed en zichzelf daarvan hebben losgemaakt. Er zijn extremisten die heel dwingend hun ideologie overdragen, maar er zijn ook veel ouders die dat helemaal niet doen. In het publieke debat ontbreekt die nuance vaak.'

Een aantal rechtsextremisten leidt een dubbelleven, bleek uit de interviews. Neonazi's zagen hoe anderen door hun radicalisme zwaargewond raakten, psychische problemen kregen en hun gezinnen of banen verloren. 'Ze wilden niet dat hun kinderen zo opgroeiden en besloten hun leven vrijwel volledig te scheiden. Een van de geïnterviewden zei bijvoorbeeld dat hij "A dad during daytime and a nazi by night" was.'

Maar andere ouders slepen kinderen juist mee in hun extremisme. 'Mijn moeder moest van mijn vader een klein gewaad voor mij naaien en hij nam me mee naar Klan-bijeenkomsten', vertelt respondent 'Brooke' in het proefschrift. 'Ik werd omringd door mensen in witte gewaden en met puntmutsen op, het waren net spoken. Het was doodeng om kruizen te zien branden.' De vader van Brooke nam haar ook mee in de auto om op huizen van zwarte buurtbewoners te schieten of deze in brand te steken. Jeffrey kreeg van zijn rechts-extremistische vader een scheikundeset cadeau waarmee ze samen bommen konden maken. Het verhaal van Jeffrey is ook interessant omdat hij een tweelingbroer heeft. Beiden zijn niet langer rechts-extremistisch. 'De tweelingbroer heeft vrij snel gezegd dat hij niets meer te maken wil hebben met zijn extremistische vader. Jeffrey is echter altijd op zoek gebleven naar diens bevestiging en erkenning. Het is een mooi voorbeeld van hoe verschillend kinderen het extremisme van hun ouders anders verwerken.'

Van Wieringen wil in haar proefschrift onder andere aantonen dat in veel opzichten de verschillen tussen extremistische en reguliere gezinnen niet zo groot zijn. 'Zodra het woord "extremisme" valt, wordt iedereen heel angstig en gaan we invullen wat er zich achter de voordeur afspeelt. Maar deze ouders nemen hun kinderen ook gewoon mee naar de speeltuin en ballenbak. Ze willen dat ze op tijd naar bed gaan en voldoende groente eten.' En of ze nu hun ideologie wel of niet overdragen, ouders doen dat vanuit dezelfde motieven: om hun kinderen te beschermen. 'De ene groep wil hen weghouden van de haat en de vijandigheid van de groepsideologie. Maar ouders die hun kinderen wel met hun denkbeelden voeden, hebben diezelfde overtuiging: in de buitenwereld zijn allerlei kwade krachten en gevaarlijke mensen die het slecht met mijn kinderen voorhebben. En de enige manier om hen daartegen weerbaar te maken is door de kinderen te vertellen hoe het werkelijk zit. En die werkelijkheid is een extremistische ideologie.'

Dat leidt vaak tot sociale afzondering. Sommige extremisten halen hun kinderen van school en geven thuisonderwijs en dat kan heel beperkend zijn voor de ontwikkelingen van de kinderen. 'Als het gaat om interventie en preventie moet je die isolatie proberen te doorbreken. Dat is al mogelijk door schijnbaar kleine interacties met de buitenwereld. Je ziet dat het best goed werkt als ouders en kinderen met andere denkbeelden in contact komen, bijvoorbeeld met een gezinsondersteuner of maatschappelijk werker die niet tussen de ouders en kinderen gaan staan. Het gezin als geheel benaderen is heel belangrijk als je resultaat wil bereiken.'

Van Wieringen vindt dat de overheid terughoudend moet zijn met uithuisplaatsing of een ondertoezichtstelling van kinderen. 'Bij mishandeling of directe ontwikkelingsdreiging kan dat zeker nodig zijn, maar je moet uitkijken met dit instrument. Repressieve maatregelen kunnen het wereldbeeld van extremistische gezinnen verder versterken. Het zijn vaak mensen die al heel erg wantrouwend zijn ten opzichte van de overheid. Ze voeden hun kinderen op met het idee dat de buitenwereld slecht is. Als de overheid dan binnenwals met kinderen weghaalt, loop je het risico dat iedereen verder radicaliseert en versterk je hun slachtofferbeeld. Zie je wel: de buitenwereld is inderdaad onveilig voor ons.'

Layla van Wieringen, *Rotten Trees, Bad Apples? Understanding the intergenerational transmission of extremism*. Promotie is 27 november

Een scrum voor erkenning

Het Leidsch Studenten Rugby Gezelschap bestaat 65 jaar. Het was even duwen en trekken, maar inmiddels hebben ook de vrouwen hun plek binnen de vereniging veroverd. ‘Omdat we het goed doen in de eerste klasse krijgen we meer respect.’

DOOR TIRZA DE GRAAF
FOTO TACO VAN DER EB

‘**C**OME ON!’ Nadat aan beide kanten van het rugbyveld een yell van zware mannenstemmen klinkt, stelt het eerste heren-team van het Leidsch Studenten Rugby Gezelschap (LSRG) zich op tegenover de Rotterdamse Rugby Club. De spelers gaan in positie staan en wachten op het startsignaal van de *referee* voor de tweede helft van de wedstrijd op het veld van LSRG. ‘WRAAGH!’ Vlak voor het fluitsignaal galmt nog een strijdkreet uit de keel van een van de Leidse spelers over het veld. Zijn hypactieve teamgenoot bevuilt zijn toch al niet meer witte broek nog extra door zich nog even snel op het zanderige veld te werpen voor twee burpees: een poging om zijn opborrelende adrenaline onder controle te krijgen. Dan volgt de *kick-off* en barst een hevige strijd los. Wie de bal heeft, krijgt forse tackles te verwerken. Teamleden en supporters gooien vanaf de zijlijn olie op het vuur. ‘Kom op! Leg die vent op het dek!’ Slechts een enkeling is zijn tegenstander te snel af. Telkens vormen zich kluwens van gevelde studenten om de bal heen. Tegen de tijd dat ze langzaam opkrabbelen, is de bal allang weer ergens anders. ‘Het is de bedoeling dat je een *try* scoort, dat is vijf punten’, legt Federica Dankelman (archiefwetenschappen UVA) *secretary* van het LSRG uit. Dat betekent dat je de rugbybal meeneemt over de achterlijn van de tegenstander. Na het scoren van een *try* te scoren zijn er nog twee punten te verdienen met een zogeheten conversie. Daarvoor moet de bal tussen de twee palen in het midden van de achterlijn worden getrap.

‘Ons gezelschap is in 1960 opgericht door Minerva’, vertelt Dankelman. ‘We bestaan 65 jaar en vieren ons lustrum. Vroeger konden alleen minervanen lid worden, maar nu is de vereniging voor iedereen toegankelijk. We hebben er enorm veel zin in, want ons vorige lustrum was in 2020, dus dat hebben we toen door de coronapandemie niet echt kunnen vieren.’ Drie weken geleden vierden ze de dies, zegt Dankelman. Volgens traditie wordt er op deze dag een wedstrijd gespeeld tussen de oud-leden en onze “jonge honden”, dus de eerstejaars. ‘Alle reguliere evenementen worden in een lustrumjasje gestoken. Halverwege het jaar wordt er een ook een middenstipdiner georganiseerd. ‘Het is de bedoeling dat we dat diner daadwerkelijk op het veld

gaan laten plaatsvinden, maar het is altijd nog maar de vraag hoe het veld eraan toe gaat zijn. Rugby is natuurlijk een ruige sport. Maar het leukste is wel onze lustrumreis. Met Hemelvaart gaan we vier dagen weg. Waarheen, dat horen we pas op de dag van vertrek.’ Alle heren en dames zijn welkom op de trip, al hebben ze wel verschillende programma’s. ‘Er is nou eenmaal een verschil in de behoefte aan bepaalde activiteiten, maar ’s avonds gaan we samen uit.’ Dankelman speelt zelf in het vrouwen-team van LSRG. ‘Het dames-team viert haar tweede lustrum, toen ik er zes jaar geleden bij kwam, bestonden ze nog maar vijf jaar.’ In de tussentijd is er veel veranderd: ‘In het begin moesten we bijvoorbeeld nog clusteren met andere verenigingen om onze teams vol te krijgen, nu telt de vereniging maar liefst veertig meiden.’ De dames hebben inmiddels hun eigen plek geclaimd binnen de vereniging. ‘Tien jaar geleden was het karakter van de spelers anders, omdat veel leden toen nog corporaal waren, en het niet gebruikelijk was dat er dames bij het LSRG speelden. Dat zorgde destijds soms voor wrijving, maar langzamerhand is het normaal geworden. Je leert omgaan met intimiderende praktijken.

‘Voordat de dames werden erkend als volwaardig team werden ze bijvoorbeeld niet uitgenodigd voor sociale evenementen. Af en toe konden ze dan mee als date, maar ook dan was het “karakter” van de activiteit niet leuk voor vrouwen. Er werd veel bier gedronken en er was een ruige omgang. Het blijft wel een punt van aandacht, omdat we het heel belangrijk vinden om vrouwen betrokken te houden bij de sport. Daarom zit ik bijvoorbeeld in het bestuur.’ Voor iedereen die nu bij het LSRG komt, is het niet meer dan normaal dat er een vrouwen-team is. ‘Tegenwoordig houden we rekening met het plannen van activiteiten, zodat het voor iedereen leuk blijft. Bovendien doen de dames het ook heel goed, daardoor krijgen we ook wel wat meer respect.’

De meiden begonnen namelijk in de laagste klasse van vrouwenrugby, werkten zich vervolgens op naar een kampioensplek in de tweede klasse en spelen nu al een aantal jaar in de eerste klasse.’ Dat het er bij vrouwenrugby niet minder hard aan toegaat, blijkt een paar weken eerder op een koude oktoberavond met dreigende regen. Gedurende de warming-up klinken er verschillende termen over het veld: ‘Ga neer!’, waarop een speelster met de bal naar de grond stort. ‘*Push the enemy!*’ schalt er even later over het veld, tijdens het oefenen van een *scrum*. De spelers vormen een strakke formatie waarbij hun hoofden naar beneden wijzen en ze met de schouders tegen elkaar de tegenstanders naar achter proberen te duwen en zo de bal te veroveren.

Tijd voor dollen is er niet. Als iemand terloops vraagt: ‘Vallen huisdieren onder je inboedelverzekering?’, reageert Isi, die de warming-up leidt geërgd: ‘Meiden, laten we er iets meer pit in houden!’

Voor de laatste oefening van de warming-up klinken de instructies: ‘*Okay ladies, we are going to do the shrimp now! For the shrimp you lay down on your back.*’ Wat volgt, is een soort omgekeerd tijgeren. Alle meiden laten zich op de grond vallen en kruipen liggend op hun rug over het zanderige veld.

‘Rugby is een contact- en blessuregevoelige sport’, zegt Dankelman, die zelf een jaar geleden een hersenschudding opliep tijdens een wedstrijd. ‘Ik viel met mijn achterhoofd op iemands knie, waarna ik duizelig en verstuft was. Dat is mijn enige grote blessure geweest.’ Bij de trainingen van de rugbyers wordt er veel aandacht besteed aan het leren om blessures te voorkomen. ‘Negentig procent van de tijd heb je het zelf in de hand door techniek, zelfvertrouwen en door geen onnodig risico’s te nemen. Dat leer je door ervaring op te doen.’ Het gevaar houdt haar niet weg van de sport. ‘Ik vind rugby zo leuk omdat het een combinatie is van fysiek in beweging zijn, strategische vaardigheden en cardio. Toen ik vanwege de hersenschudding moest stoppen, ging het elke keer weer kriebelen als ik naar de wedstrijden keek. Geen enkele sport geeft hetzelfde gevoel.’

Om het zo veilig mogelijk te houden heeft de rugbybond heeft maatregelen ingevoerd. ‘Bij een hoofdblessure wordt het spel direct stopgezet. We hebben allemaal een geneeskundige in het team die meteen een *head-check* kan uitvoeren. Dan krijg je vragen over wie en waar je bent bijvoorbeeld. Daarna moet je uit voorzorg het veld af.’ Ook op professioneel niveau zijn er constant vernieuwingen. ‘De topsporters hebben nu een digitaal bijschip in tijdens de wedstrijd. Dat geeft licht als er een botsing is geweest boven een bepaalde impact. Dan wordt er meteen een lichamelijke check uitgevoerd, en aan de hand daarvan wordt bepaald of ze op het veld mogen blijven.’ Volgens Dankelman is het opvallend dat rugby veel aandacht krijgt in de media. ‘Ik zie regelmatig rugbyclubs viral gaan, dan tonen ze gespierde mannen die aan het opwarmen zijn. Maar ook de Amerikaanse rugbyster Ilona Maher doet het heel goed online, omdat ze heel vrouwelijk is, maar ook een echte krachtpatster. Dat creëert extra aandacht. We horen van veel studenten dat ze rugby voorbij hebben zien komen op social media. We hebben er dit jaar twintig nieuwe leden bij gekregen.

Foto LSRG

‘Meiden, laten we er iets meer pit in houden!’

Wie wil er nog in een opleidings-commissie?

Verskillende studies worstelen om studenten te vinden voor hun opleidingscommissies. 'Er komt geen hond op af.'

DOOR TIRZA DE GRAAF

'Om heel eerlijk te zijn: niemand heeft zich dit jaar aangemeld voor de positie van eerstejaarsstudent in de bachelor-opleidingscommissie', zegt Emily Gdula, student culturele antropologie en ontwikkelingssociologie, die vorig jaar deze rol vervulde. 'Daarnaast hebben we ook moeite met het vinden van een derdejaars- en een masterstudent.'

In een opleidingscommissie zit van ieder studiejaar een student samen met een aantal docenten. Volgens Gdula overschatten veel studenten wat het betekent om deel uit te maken van de opleidingscommissie. 'Het idee dat je studentenvertegenwoordiger voor je jaar bent, klinkt als een hoop verantwoordelijkheid, maar het was minder intens dan verwacht.'

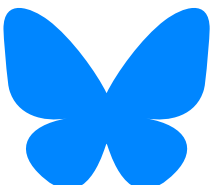
De eerstejaars lijken zichzelf te willen behoeden voor moeilijkheden, terwijl derdejaars- en masterstudenten misschien te veel aan hun hoofd hebben, vermoedt Gdula. 'Je doet wel degelijk iets nuttigs. Vorig jaar is bijvoorbeeld nog de naam van een vak aangepast, omdat deze misleidend zou zijn in vergelijking met de inhoud.'

Maaïke van Geel, masterstudent biologie, sluit zich daarbij aan. 'Doordat ik benieuwd was wat er met vak-evaluaties wordt gedaan, heb ik me aangemeld. Student- en docentleden proberen samen het onderwijs te verbeteren. We kijken dan naar de ontvangen feedback, geven zelf onze mening en luisteren goed wat er in de wandelgangen wordt besproken. Ik heb altijd het gevoel gehad dat er goed naar ons geluisterd werd.'

Maar ook bij biologie laat de betrokkenheid van studenten te wensen over. 'Het is zo moeilijk om studenten te porren voor de commissie. Je moet je studenten echt persoonlijk aanspreken met "volgens mij zou jij dit goed kunnen", anders lukt het gewoon niet.' Bij Rechten gaat het iets beter, zegt Rick Weijers, voorzitter van de overkoepelende opleidingscommissie Rechtsgeleerdheid en docent-lid van de kleine commissie Notarieel Recht. Maar dat komt wel door hun eigen aanpak. 'Officieel moeten er verkiezingen worden gehouden voor de commissie, maar dat doen we eigenlijk nooit', legt hij uit. 'De zittende commissie stemt er altijd mee in om van die route af te wijken en in plaats daarvan met sollicitaties te werken. Dat is ooit ingevoerd omdat er, toen we nog verkiezingen hielden, even plat gezegd, geen hond op afkwam. Er waren nooit meer kandidaten dan plekken, dus iedereen werd automatisch benoemd.'

Guus Tacke, die vorig jaar de tweedejaars van de bachelor psychologie vertegenwoordigde, wijst de lage aanmeldingen vooral aan promotie. 'Studenten zien vaak dat ene appje of mailtje niet. Ze weten ook gewoon niet wat de functie inhoudt. Een mailtje maakt het ook niet aantrekkelijk, maar als je je erin verdiept, is het echt een vette positie om te hebben.'

'Je krijgt als student een uniek kijkje achter de schermen', zegt Jolijn Verhoeven, die in de opleidingscommissie ziet van de opleiding Nederlands. Dat beaamt ook Tim van Surksom, die twee jaar in de commissie van wiskunde zat. 'Het is een fijne commissie die nuttige dingen bespreekt, waardoor de communicatie tussen student en docent beter wordt.' Bij hun opleidingen lukt het wel om nieuwe leden te vinden, zeggen de twee studenten.

@WeekbladMare

Caraïbische volken weten van oudsher hoe ze met natuurgeweld moeten omgaan. Die kennis wordt over het hoofd gezien bij de aanpak tegen klimaatverandering, vindt Andrea Richards. 'Beleidsmakers zien het nut er niet van in.'

DOOR ELSE VAN DER STEEG

Vergeeten wapens tegen wind en water

Onderzoeker en archeoloog Andrea Richards woont op Barbados en volgde vanaf daar hoe orkaan Melissa onlangs over Jamaica trok. 'Ik kom oorspronkelijk uit Jamaica. Mijn moeder, zus en veel vrienden wonen er.'

Het was een ongewone orkaan. Niet alleen vanwege de enorme kracht, maar ook omdat het een paar dagen duurde voor hij losbarstte. 'Hij bleef hangen aan de zuidkant van Jamaica, mensen wisten dat hij aan land zou komen, maar niet in welke vorm. Ze konden alleen voorbereidingen treffen en in angst afwachten.'

'Met mijn familie gaat het nu goed, maar alles om hen heen is verwoest. Onze gebouwen zijn niet bestand tegen een orkaan van deze schaal. Een grote zorg is voedselzekerheid. Een andere grote orkaan Beryl trof vorig jaar hetzelfde deel van het eiland, en dat is precies het deel waar we ons eten vandaan halen.'

Richards doet onderzoek naar het beschermen van materieel en immaterieel erfgoed in het Caribisch gebied in relatie tot klimaatrampen. Eerder onderzocht ze voor UNESCO 'hoe eilanden traditionele kennis gebruiken in iedere fase van een natuurramp: van voorbereiding tot herstel'. Richards keek voor haar proefschrift naar de Engelstalige Caraïben. In deze regio is door de eeuwen heen genoeg kennis vergaard over het reageren op klimaatverandering. 'Dat kan geïntegreerd worden in bestaand klimaatbeleid.'

Om te begrijpen hoe inheemse volken met eerdere rampen omgingen en welke kennis en tradities ze van hun voorouders hebben overgenomen, sprak ze met de Kalinago op Dominica, de Kalinago en Garifuna op Saint Vincent, en de Maroons in Jamaica.

'De Kalinago bouwen hun huizen in de vorm van een "A", met een stijl, rieten dak. De wind wordt zo omhoog en over het huis heen gestuwd, in plaats van dat het dak omhoog wordt gezogen. Ze lieten met traditionele huizen zien die in 2017 de orkaan Maria hadden doorstaan, een categorie vier, en dat is de op een na krachtigste categorie.'

Het is eeuwenoude kennis die nog steeds wordt toegepast. Maar er is nog veel meer kennis te halen uit het verleden, aldus Richards.

'De zeespiegel fluctueert al eeuwen aanzienlijk, en deze gemeenschappen hebben hier al mee te maken vanaf het moment dat de eilanden bewoond waren. Er is archeolo-

gisch bewijs dat suggereert dat volken op verschillende eilanden hun nederzettingen verplaatsten om zich aan te passen aan overstromingen of de stijging van de zeespiegel. Een ander voorbeeld is hoe ze met water omgingen. Er is een bepaalde techniek, waarbij ze potten op elkaar stapelden en zo zoet water konden verkrijgen in een omgeving waar veel meer zout water is. Zo kon landbouw doorgaan in tijden van droogte. Ook werden materialen voor de huizen bewust gekozen: ze hielden het binnen koel en konden makkelijk worden vervangen. In de Caraïben leefden gemeenschappen van de zee: voor handel, voedsel en materialen. Ze wisten dus hoe ze met extreme weersomstandigheden om moesten gaan.'

De eilanden en natuurrampen zijn zo met elkaar verweven, dat ons woord voor 'orkaan' zelfs terug te leiden valt naar de Caraïben. 'Inheemse volken gebruikten het woord "ouragan" voor storm. Voor sommige volken waren orkanen

en bovennatuurlijke krachten met elkaar verbonden. Andere culturen kenden de god "Huracán", een stormachtige geest die hen bedreigde met vernietiging. De Kalinago zeiden dat kwade geesten de wind beheersten. Ze wisten wanneer de stormachtige periodes kwamen en konden hun dagelijks leven daarop aanpassen.'

Sommige van deze technieken worden op kleine schaal nog steeds toegepast. 'Er is een bedrijf in de VS dat huizen ontwerpt voor verschillende plekken op de wereld, met dezelfde architectuur als de Caribische inheemse volken.' Maar het meeste wordt over het hoofd gezien als het gaat om beleid. 'Mensen kijken neer op traditionele kennissystemen, ze zien het nut er niet van in. Het wordt niet gezien als cultureel erfgoed, maar meer als lokale kennis.'

Ook is veel kennis niet gedocumenteerd, vertelt Richards. Het wordt mondeling overgedragen van generatie op generatie, maar nergens opgeschreven. 'We moeten, met de

toestemming en in samenwerking met de gemeenschappen, die kennis massaal documenteren, om het veilig te stellen. Technologie ontwikkelt steeds verder, maar de tradities uit het verleden worden hier nog niet in toegepast.

'We hebben op de Caraïben een unieke blik op hoe we om moeten gaan met zulke rampen. Natuurrampen hebben onze eilanden gevormd over de jaren, ze spelen een belangrijke rol in ons erfgoed. We hebben er ieder jaar, het hele jaar door mee te maken. Na orkaan Melissa zie je hoe Jamaicanen massaal reageren: ze helpen elkaar, koken eten voor elkaar en zoeken verbinding met hun cultureel erfgoed. In deze reactie- en herstelfase zie je pas echt goed hoe cultuur de kern is van hoe we moeten kijken naar deze klimaatcrisis. We moeten dat echt niet vergeten.'

Andrea Richards-Cummins, *Cultural Pathways to Climate Action in the Anglophone Caribbean* Promotie is 11 november

Een vliegtuig van het Amerikaanse leger vliegt door het oog van orkaan Melissa

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van €4.500 te boven gaan

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs**, 10 leerlingen. Groep 4 t/m 8. **Voortgezet onderwijs**: *Mbo student, niveau 4. Engels. *Economie, Engels, 2 vmbo basis/kader. *Nederlands, Engels, 4 vmbo. *Nederlands, brugklas mavo/havo. *Twee leerlingen Nederlands 4 havo. *Engels, 2 mbo. *Duits, economie, 4 vmbo basis/kader. *Nederlands, biologie, planning 4 vmbo kader. *Nederlands, Engels, biologie, 3 vmbo kader. *Studiebegeleiding en Nederlands, 2 vmbo-havo. *Aardrijkskunde, biologie 3 mavo. *Nederlands, Engels, rekenen, 1 mbo. *Wiskunde en science (natuurkunde, scheikunde, biologie), brugklas. *Nederlands, brugklas. Leiden-Zuid, *3 leerlingen basisonderwijs. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@owwleiden.nl.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. BTW voor elke vijftiendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem, [+31 (0)23-5714745, info@bureauvanvliet.com]

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl of weekbladmare@protonmail.com
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Mastodon @weekbladmare@mastodon.online
Bluesky @mareonline.nl
Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 5.000

Hoofredactie:
Frank Provoost:
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie:
Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Marcïëlle van der Kraan
m.w.s.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Else van der Steeg
e.h.van.der.steeg@mare.leidenuniv.nl
Tirza de Graaf (stagiair)

Medewerkers:
Emiel Beinema | Lente van den Berg | Lisa Boshuizen | Remco Breuker | Josette Daemen | Lorenzo Gerritsen | Mathijs de Jong | Emma van Kalmthout | Henrik Laban | Marieke Nolten | Zahra Menguellati

Art direction en vormgeving:
Marcel van den Berg, Joostmarcellis.nl

Fotografie: Taco van der Eb | Marc de Haan

Illustraties: Bas van der Schot | Silas.nl

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties:
Bureau van Vliet B.V., Wateringweg 129,
2031 EG Haarlem, Telefoon 023 - 571 47 45,
E-mail sales@bureauvanvliet.com
bureauvanvliet.com/advertentie/Weekblad

Redactieraad:
Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Willem van der Does | Annemarie Drahmman | Nour Eldin Emara | Rosanne Hertzberger | Hermelijn Smits

‘Het idee dat alleen Europeanen echte wetenschap bedreven is gewoon niet juist’

Rijke Europeanen misbruikten vroeger archeologische vondsten uit Egypte door ‘uitpakfeestjes’ te houden met mummies of ze te vermalen tot zogenaamd geneeskrachtig poeder. ‘Men had geen oog voor de inhoud.’

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN
FOTO MIKE BINK

‘Onderzoek is niet nieuw’, zegt conservator Toon Sykora terwijl hij de eerste tentoonstellingszaal binnenloopt in het Rijksmuseum van Oudheden. Even lijkt het alsof de aanwezige bezoekers alles dubbelzien: op een scherm dat onderdeel is van de expositie *Discovering Ancient Egypt* vertelt hij, precies op dat moment, ook over het belang van onderzoek. ‘Ja, ja, dat ben ik’, zegt hij lachend tegen enkele passanten die verbaasd zijn kant op kijken. ‘Mensen zijn altijd al nieuwsgierig geweest.’ Achter Sykora gloeit zacht het reliëf van een farao die voor een sfinx knielt: een vorst die drieduizend jaar geleden al bezig was met de restauratie. ‘Die sfinx was op dat moment namelijk ook al duizend jaar oud. Zij proberen aan de hand van hun geschiedenis ook hun eigen tijd te verklaren en in sommige gevallen, zoals hier, zichzelf belangrijker te maken. We denken vaak dat wij het oude Egypte hebben ontdekt. Maar de Egyptenaren deden dat zelf al lang daarvoor.’ Dat is ook meteen de kern van de tentoonstelling die rond de wereld heeft gereisd – Japan, Zuid-Korea, Australië – en na vijf jaar terug is in Leiden. ‘Het wetenschappelijk onderzoek vormt daarom de rode draad van dit verhaal. We willen laten zien hoe we tot al die inzichten komen. Geen enkele onderzoeker ziet het hele plaatje. Alleen samen – van natuurwetenschappers tot archeologen – kunnen we begrijpen wat vondsten ons vertellen. We moeten proberen te kijken met een nieuwe bril, maar vooral met een eerlijke.’ Sykora buigt zich over een vitrine vol vergeelde manuscripten. Arabische kalligrafie siert het papier. ‘Hier zien we opgravingsverslagen uit de middeleeuwen. Daarin kun je lezen hoe Egyptenaren in deze periode keken naar hun eigen verleden. Zij zien ook die monumenten om zich heen en willen dat verklaren. Het idee dat alleen Europeanen echte wetenschap bedreven, is gewoon niet juist.’ Niet alleen Egyptenaren kijken met belangstelling naar hun verleden, ook in Nederland groeit in de zeventiende eeuw de interesse in de oud-Egyptische beschaving. In de vitrines zijn mensvormige figuurtjes te zien. ‘Dit is een van de oudste archeologische collecties in Nederland. Deze collectie werd in het Anatomisch Theater in Leiden opgesteld. Ook werden er mummies tentoongesteld, maar die zijn niet bewaard gebleven.’ Het label van de vitrine is wel bewaard gebleven. Daarop staat dat mummies een geneeskrachtige werking hebben. ‘Ze werden vermalen en als poeder ingenomen. Mummies werden gebruikt als een geneesmiddel tegen ieder denkbare ziekte.’ Het dure ‘medicijn’ was vooral beschikbaar voor de elite. ‘Het was natuurlijk heel moeilijk om aan een mummie te komen. De overgrote meerderheid van die poeders was ook helemaal niet echt. Er zat iets compleet anders in

of ze maakten nieuwe mummies om daar poeder van te maken.’ Vanaf de achttiende eeuw gaat de Europese elite verder met de mummies aan de haal, en ontstaan zogenaemde ‘uitpakfeestjes’: rijke burgers kochten mummies om ze in gezelschap uit te pakken. ‘Dat is ook gebeurd met een stuk dat we in de vaste opstelling tonen. Ze hadden een heel klein kistje met daarin een mini-mummietje, dat zijn ze dan gaan uitpakken. Het bleek uiteindelijk een vervalsing te zijn.’ Die opgelaaide interesse had wel grote gevolgen. ‘In de negentiende eeuw waren Europeanen op zoek naar voorwerpen voor hun eigen musea. In Egypte zochten groepen schatgravers naar objecten die mooi in musea staan, zonder oog te hebben voor de inhoud.’ Hij wijst naar drie grote gedenkstenen. ‘Die horen eigenlijk bij elkaar. Ze komen uit één familiekapel. Maar omdat men vond dat ze te veel op elkaar leken, zijn ze los verkocht: één aan het Louvre en twee aan Leiden. Nu staan ze hier voor het eerst sinds tweehonderd jaar weer samen.’ Steeds vaker onderzoeken musea de herkomst van hun collecties. ‘Egypte vraagt zelden om teruggave. Maar als we ontdekken dat iets onrechtmatig verkregen is, nemen we zelf contact op. Soms wijst Egypte het zelfs af. De grote topstukken zijn veelal in Egypte, dus als jij de zoveelste onrechtmatig verkregen potscherf terug wil geven, zitten ze daar niet altijd op te wachten.’ Verderop zijn dierlijke mummies te zien: katten, slangen, valken en een meterslange krokodil. Onder de CT-scan blijkt die laatste niet één, maar twee volwassen krokodillen te bevatten, omringd door veertig gemummificeerde babykrokodillen. ‘Dat Egyptenaren dieren-aanbidders waren, klopt helemaal niet. De dieren waren symbolen voor goden. Door ze te mummificeren, kregen ze een goddelijke status en konden ze namens de mensen boodschappen en eisen aan de goden overbrengen.’ Hij wijst op de krokodil. ‘Sobek was een god van de vruchtbaarheid. Deze mummie is dus een krachtig symbool daarvan.’ In het oude Egypte zijn honderdduizenden dierenmummies gemaakt. ‘Vooral tussen 1000 voor en 300 na Christus. Daaraan zie je dat die dieren zelf helemaal niet vereerd werden, maar gefokt in grote getalen om geofferd te worden aan bepaalde goden. Pas dán kregen ze goddelijke eigenschappen. Je wilde echt geen kat zijn in het oude Egypte.’ Het tonen van mummies, met name van mensen, leidt de laatste jaren tot steeds meer discussie. ‘We denken steeds bewuster na over hoe we menselijke lichamen willen tonen. In Egypte zelf heeft men daar recent onderzoek naar gedaan. Daaruit blijkt dat de meeste Egyptenaren voorstander zijn, zolang het respectvol gebeurt en met uitleg over wie die persoon was. Dat is natuurlijk ook wat de Egyptenaren zelf wilden: herinnerd worden om op die manier voort te bestaan. In zekere zin doe je dat dus door mensen juist wel in musea te tonen.’ De tentoonstelling eindigt bij een indrukwekkende reeks sarcofagen die in elkaar passen als Russische poppen, beschilderd met magische spreuken en beschermende afbeeldingen. ‘Elke kist vertelt een eigen verhaal. Soms ontdek je dat ze zijn hergebruikt: een naam is weggekrast, een nieuwe toegevoegd. Bijvoorbeeld omdat het een familie-erfstuk was, of omdat het te duur was om voor iedereen zo’n mooie kist te kopen. Zo zie je: het zijn geen magische objecten, maar gewone producten van mensen. Het maakt de geschiedenis wat herkenbaarder. ‘We moeten ons niet blindstaren op hoe mooi of glorieus iets is, maar proberen de sporen van mensen terug te vinden. Er is geen steen in de Egyptische Nijlvallei die niet door een mensenhand is aangeraakt.’

Discovering Ancient Egypt, Rijksmuseum van Oudheden, te zien t/m 15 maart, € 14, studenten gratis.

‘Eén kiezer heeft een grote smiley op het biljet getekend’

DOOR MARK REID
FOTO TACO VAN DER EB

Hoe kwam je op het idee om stemmen te gaan tellen?

‘Ik heb het voor het eerst gedaan toen ik achttien was. Iemand van mijn studie zei toen dat ze me kon aanmelden. Dat beviel wel en sindsdien doe ik elke keer mee. Dit is al de vierde keer: de laatste tijd is het wel iets vaker. Je merkt dat het spannend is. Iedereen heeft het onderling over de uitslag.

‘Woensdagavond zijn op de stembureaus al tellingen op partijniveau gedaan en nu doen we deze donderdag in de Hooglandse Kerk de telling op kandidaatsniveau. Je kiest niet welke partij je telt, maar krijgt gewoon een stapel bil-

jetten toegewezen. Ik heb net Denk en JA21 geteld. Het is misschien leuker om een partij te tellen waarop je zelf hebt gestemd en te zien dat mensen hetzelfde hebben gekozen als jij. Maar uiteindelijk is het een democratie, dus iedereen mag kiezen wat ‘ie wil.’

Hoelang gaat het duren?

‘We zijn vanochtend om negen uur begonnen. Ik weet nog van de afgelopen jaren dat het ‘s avonds nog doorgaat, soms wel tot tien uur. Maar ik moet studeren, dus ik kan niet tot zo laat. ‘Een scherm laat zien hoeveel procent er al is geteld. Dat is nu, nog voor de mid-

dag, al over een kwart, dus ik weet niet of het heel laat gaat worden. Ik denk dat we misschien rond zes uur vanavond klaar kunnen zijn.’

Zijn die grote stembiljetten niet ontzettend onhandig?

‘Het is een beetje klooiën soms, maar het gaat wel. We hebben een systeem dat we ze bij het tellen steeds omslaan, en dat werkt. We volgen het vier-ogen-principe, dus alle biljetten moeten door minstens twee mensen gezien worden. Als je naast elkaar gaat zitten kun je het prima zien. ‘Soms heb je een mistelling. Dan moet je de hele stapel opnieuw doen. Maar tot nu toe gaat het super. We moesten net een stapel ongeldige stemmen tellen. Dat zijn biljetten waarop bijvoorbeeld alles is aangekruist, eentje waar zowel D66 als GroenLinks-PvdA is ingevuld, of iemand die over het hele biljet een smiley heeft getekend.’

Krijg je betaald om stemmen te tellen?

‘Zo’n tien euro per uur. Je kan het ook als vrijwilliger doen, maar ik ben student dus ik wil die bijdrage wel. Ik ga me bij de gemeenteraadsverkiezingen weer aanmelden. Het is leuk als je het met iemand doet die je kent. Maar als je het vaker doet herken je ook mensen. Als het niets zou betalen zou ik het denk ik nog steeds doen. Ik vind het gewoon een goede bijdrage aan de democratie.’

COLUMN | MATHIJS DE JONG

Dit is geen jeugdgevangenis: stop met die beveiliging

Een stel lege glazen, een inzettende schemering, een statafel zo nat dat je er geen droge ellenbogen aan overhoudt. Het was zo ver. Nu we alle pseudo-slimme praatjes over politiek en studie achter ons hadden, kon de kroegpraat beginnen.

Wat nu écht mijn *guilty pleasure* is. Nadat drie mensen mij waren voorgegaan, was ik aan de beurt.

Geen idee, dacht ik. Ik kon niets bedenken. Was ik zó saai dat ik niks kon noemen? Of waren mijn kinks simpelweg té bizar om deze hier te delen? Ik koos voor de middelmaat (*Aristoteles would be proud*) en antwoordde met een geacteerd voorzichtigheid: keihard meezingen met foute 2000-hitjes.

Maar na die avond begon ik me iets af te vragen.

Stel nu dat de rector magnificus (in mijn hoofd blijft dat voor altijd Carel Stolker!) aan die tafel had gestaan. En we hadden gevraagd wat de *guilty pleasure* is van de Universiteit Leiden. Had de rector dan niet slechts één antwoord kunnen geven? Veiligheid.

Onze universiteit is heel wat keren in het nieuws geweest om haar veiligheidsmaatregelen. Denk aan de immer voortdurende controles van studentkaarten op de universiteitsgebouwen buiten het afnemen van tentamens om (vroeger was dat de enige keer dat je die pas überhaupt tevoorschijn toverde).

Denk ook aan de beveiliging in burger die foto's maakte van een studente om zich vervolgens achter een paal te verschuilen wanneer de gefotografeerde studente hem daarop aansprak (hier blijf ik om lachen).

En denk aan de nog te plaatsen toegangspaaltes bij het nog te openen gebouw aan het Spui. En recent: de hekken van het Academiegebouw die dicht gingen toen demonstranten de universiteitsraad wilden bezoeken.

Het hele punt van een *guilty pleasure* is natuurlijk dat – hoewel je weet dat je gedrag

niet helemaal ‘goed’ of ‘verstandig’ is – je er vooral van geniet. En de rector zou natuurlijk beweren dat de universiteit er niet van geniet om zo veel veiligheidsmaatregelen te moeten nemen. Dat zij dit daarentegen *moet* doen, net zoals een bouncer weleens een dronken feestganger moet weigeren om de sfeer van het feestje binnen gemoedelijk te houden. Met uiteraard als enige verschil dat op het moment dat er een WOO-verzoek wordt ingediend bij de uni voor de redenen achter die veiligheidsmaatregelen, diezelfde redenen worden zwartgelakt.

Nee, de wijze waarop de universiteit zichzelf probeert te beschermen doet me waarlijk denken aan de vrekkige Dagobert Duck die zijn pakhuis vol met poen middels het gebruik van bommen en granaten poogt te beschermen. Met uiteraard als enige verschil dat de Zware Jongens hier vooral mondige studenten zijn die al gauw gekwalificeerd worden als ‘orde verstorende activisten’ of ‘terroristen’.

Universiteit Leiden, ambieer in plaats van een jeugddetentie, een open plek te zijn waar kennisdeling toegankelijk is voor iedereen. En laat zien dat u geen *pleasure* haalt uit deze *guilty* veiligheidsmaatregelen door deze eindelijk af te schalen.

Mathijs de Jong is student rechten